

ТРИДЕНЬК - REVUE HEBDOMADAIRE - UKRAINIENNE - TRIDEN'

Число 33 (391) рік вид. IX. 17 вересня 1933 р. Ціна 2 фр. Prix 2 fr.

Париж, неділя, 17 вересня 1933 р.

Несталість політичного становища в Європі, той «антагонізм інтересів буржуазних держав», як пише цими днями паризька газета III Інтернаціоналу L'Humanité, привів Францію до того, що устами свого видатного політичного діяча вона мусіла проголосити заяви, які зробив п. Ерію під час своєї останньої подорожі по ССРСР.

Цілком справедливо розцінює це названа комуністична газета, як дуже великий дипломатичний успіх ССРСР, прибавляючи при тому від себе, що ні один комуніст у світі, звичайно, не вірить всім тим лєсливим заявам й «не зробить ставки на мирні запевнення й симпатії до совітів посла французької буржуазії».

Дійсно, треба признати, що совітська дипломатія вміло використовує для себе цей «антагонізм інтересів буржуазних держав». Довгий шерег літ використовували большевики обособлене повоєнне становище Німеччини, — і навпаки, німці для себе використовували ССРСР, — і «дружба» з Німеччиною, поширена аж до співпраці у воєнному відношенні, тримала при житті большевицьку державу й допомгла їй вижити в самих, здається, критичних моментах її існування. Але ця дружба урвалася. Захитався у большевиків під ногами ґрунт. А до того ще небувало тяжке внутрішнє становище, голод, національні противенства — все, ніби, віщувало близький кінець владі зграї міжнародніх розбійників. І для цілого ряду поневолених совітською Москвою народів здавалося, що починає світати й приходить час сходу сонця довгожданної свободи.

Але в Німеччині у владі появилася Гітлер. В Європі підсилились оті «антагонізми», й ми є свідками початку нової «дружби» совітів, — яка, на думку большевиків, має протягнути їхнє життя, — але на цей раз уже з Францією.

Ми не знаємо ще в що розів'ються ці нові французько-совітські відносини й чи дійдуть вони до такої тісної співпраці, як то було у большевиків з німцями. Але в газетах з'являються уже окремі замітки про від'їзд до ССРСР французьких військових інструкторів, які мають замінити німецьких, і навіть про транспорту французької зброї для ССРСР.

Нам би не хотілось, щоб це було дійсністю, бо тими-ж французькими кулеметами московські чекисти будуть стріляти в наш народ, коли прийде йому момент повстати проти своїх гнобителів. А коли б всі ці відомості були правдивими, якуб велику шкоду підготовляла собі країна, девізом якої є братство й свобода, яка є традиційною покровительською пригноблених народів. Якуб шкоду своєму престижеві приготовляла ця країна у поневолених народів Сходу Європи, які тієї свободи прагнуть у большевицькому рабстві й очікують від світу спасіння, мільйонами вміраючи від голоду, організованого для їх загибелі.

Як би все це було так, то большевики дійсно можуть хвалитися своїм великим успіхом. Під цю тяжку хвилину свого існування вони врятували своє положення, на цей раз — завдяки Франції.

Очевидно, що й для Франції порозуміння з большевиками може принести якись користі в біжучій політиці. Але чи можна розраховувати сильно і на довший час на такого партнера, яким являється ССРСР? Стара Росія, цей «кокос на глиняних ногах», тако-ж була союзницею Франції. Цей союз Францію завів. З рядів союзників Франції Росію вивела революція. І треба не забувати при тому, що першим полком, який в Петрограді підняв прапор повстання проти царизма в 1917 році, був український Волинський полк гвардії.

Але яким же дійсно колосом, сильним великаном здається стара, хоч і обезсилена війною, царська Росія проти сьогоденного зголоднілого й зруйнованого ССРСР? І не треба бути жадним великим пророком, щоби сказати, що при першій можливості виступити знайдеться знову якийсь український полк, який так само положить початок кінця ССРСР, як в революції 1917 року положив початок кінця царської Росії. Це зрозуміло при тій домінуючій ролі, яку грає в ССРСР Україна, і яка веде перед в боротьбі проти совітської Москви всіх пригноблених народів ССРСР.

Не треба забувати, що ССРСР тримається головно, властиво, на українських багатствах. Україна, будучи територіяльно трохи більшою за Францію, з населенням трохи меншим, ніж у Франції, займаючи лише два відсотки території совітського союзу, перед війною дава-

ла 70 відсотків російського хлібного експорту й справедливо називалася житницею Європи; Україна мала 98 відсотків продукції цукру, 60 відсотків заліза, 80 відсотків вугілля, 86 відсотків «російського» тютюну й т. д.

І уявити собі, що цю, одну з головних підстав з-під СССР вибито, разом з Кавказом. СССР — розв'язано...

З яким облегченням віддихнув би цілий світ, приступаючи до організації дійсного, тривалого миру. Бо коли поважно думати про організацію миру в Європі, то хіба ніколи цієї мети не можна досягнути, поки існує СССР, з яким, що-правда, складається стільки пактів, але який за головну мету свого існування все-ж вважає — «раздуть мировий пожег» як тільки на то дозволять сили, який сам себе розглядає, як «бригаду мирового пролетариата» й сам собою являється джерелом вічних заколотів і непокоїв у Європі і скрізь по світі.

Коли б ми хотіли підтвердити ці слова ще однією цитатою з тої-ж совітської газети в Парижі, згадкою про яку ми нашу статтю почали, так треба було б передрукувати ще таке місце:

«...Кожний комуніст має право й обов'язок до кінця зкористати з тієї обставини, що де-які імперіялістичні держави, а зокрема Франція, примушені змінити своє відношення до СССР. Ленін казав про антагонізм інтересів у буржуазному стані. З поміччю подорожі Еріс совіти зуміли використати наявність цих антагонізмів в інтересах СССР і робітничої класи».

Зуміли використати і будуть використовувати далі. А нам добре відомо, що значать на мові комуністів оті «інтереси СССР і робітничої класи». Це світова революція.

І тільки в появленні на Сході Європи замість СССР цілого ряду національних держав, тільки відродження української незалежності, Кавказу й Туркестану, тільки це являється передумовою спокійного життя народів Європи і дасть можливість встановити всім так бажаний тривалий мир і міжнародню рівновагу.

Пам'яті сотника Івана Горбатенка*)

29-го липня 1933 р. жорстока смерть забрала з шеревів української колонії в м. Ліоні одного з найвидатніших і найпопулярніших її членів — сотника Івана Горбатенка. Під час службової поїздки, на крутому повороті сот. Горбатенко упав з тягарового авта, тяжко поранивши собі голову за лівим вухом. Цей трагічний випадок трапився в околиці м. Ліона. Пораненого перевезено до Hôtel Dieu в Ліоні, де він і помер, не прийшовши до пам'яті, о год. 22.30 того-ж 29-го липня.

В неділю дня 30-го липня сумна звістка обійшла майже цілий український Ліон. Несподівана смерть цієї так популярної серед нашої колонії людини глибоко вразила всіх, хто її знав. Небіжчик був основоположником організованого українського життя в м. Ліоні. Він заснував місцеву Громаду, придбав для неї майно, бібліотеку, організував школу й т. и. Громадській діяльності він присвячував увесь свій вільний час, уділив їй багато сил та енергії, як рівно-ж і матеріальних засобів. Його життєвим девізом було «помагати ближньому», яким для нього був кожний українець. І сотник Горбатенко всім допомагав, працюючи невпинно в місцевих українських організаціях. Жадне свято, жадна академія, виклад, лекція, служба Божа не відбувалися без його активної допомоги. Але він допомагав своєму ближньому, особливо безробітному, тако-ж матеріально. Робив це він навіть тоді, коли й сам був без праці, збо, як за останній час перед смертю, заробляючи дуже мало. Українське громадянство належно цінило шляхетну вдачу покійного й віддячило йому, одногосно обравши його на початку цього року на почесного члена української Громади в Ліоні.

О год. 14-й 30-го липня ліонська українська колонія зібралася в помешканні Громади, щоб посумувати спільно й обміркувати справу похорону. Збори ухвалили поховати небіжчика на кошт місцевої колонії й обрали для того окрему комісію. За яких 15-20 хвилин комісія зібрала серед присутніх більшу суму грошей, ніж було потрібно.

Похорон відбувся 2-го серпня. О год. 17-й почалася служба Божа, що її урочисто відправляв місцевий православний грецький пан-отець в супроводі українського хору. О год. 18-й жалібний похід рушив од Hôtel Dieu на кладовище Guillotière. Спереду труни йшов пан-отець та хор, що співав «Святий Боже». Труна, покрита національним прапором з тризубом, потопала в живих квітах; катафалк убрано численними вінками від організацій та окремих осіб. Звертали

*) Сотник Іван Семенович Горбатенко народився 22 липня 1895 року в м. Ніжині на Чернігівщині.

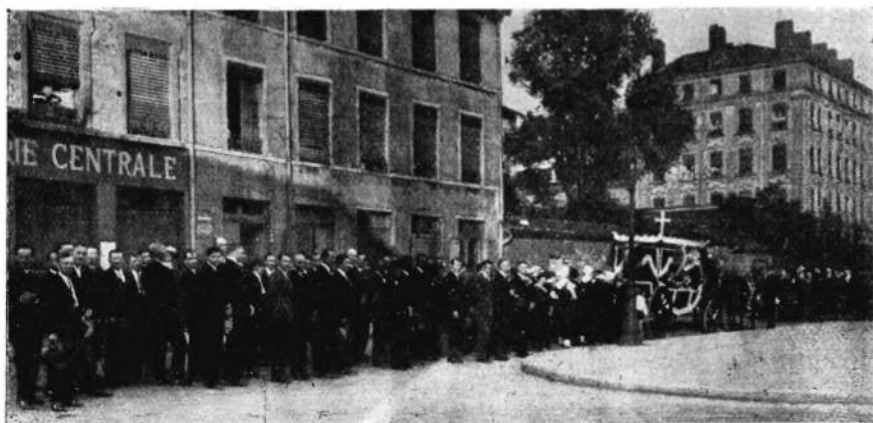

Сотник Іван Горбатенко

увагу вінки від: Т-ва бувших Вояків Армії УНР у Франції, від української колонії м. Ліона, від Української Громади м. Ліона, від Союзу Вільних Козаків м. Ліона, від співробітників небіжчика — французів та ин. Безпосереднє за катафалком йшли діти — учні школи, потім жіноцтво та вся українська колонія. Були представники від Вільних Козаків, співробітники небіжчика — французи, його знайомі не українці. О год. 19-ій жалібний похід прибув на кладовище. Остання літія, жалібний спів — «Вічна пам'ять». Всі плачуть. Ніхто не є в стані промовляти над могилою...

Присутні на похороні вшанували пам'ять небіжчика на спеціальному зібранні, де промовляли, крім українців, тако-ж вільні козаки. Діяльність і шляхетна вдача небіжчика були відомі не лише українській колонії м. Ліона. Добре знали про небіжчика й по-за межами Ліона. Свідчать про це вислови співчуття, що наспіли в писемній формі: від п. прем'єр-міністра уряду УНР В. Проксповича; від Управи Т-ва був. Вояків Армії УНР у Франції; від тижневика «Тризуб» в Парижі; від Генеральної Ради С. У. Е. О. у Франції, від українських громад, гуртків та окремих осіб, як рівно-ж і від Бібліотеки ім. С. Петлюри в Парижі.

Вже смерклося, як засмучене громадянство розходилося, поховавши сотника Івана Горбатенка, широкого українського патріота, чесного працівника, відданого громадянина, що прагнув до світла, що так вірив в ясне майбутнє батьківщини. Не довелося йому знайти почесну козацьку смерть в бою за волю батьківщини. Не довелося його козацьким очам бачити широкі лани вільної України! Лукава смерть взяла його несподівано за мирною працею, далеко від України, в не-привітних умовах емігрантського життя.

Похорон соти. І. Горбатенка

На вулиці Ліону по дорозі на кладовище

Хай же пам'ять його живе в наших серцях! Хай нерідня земля буде йому пером!

С. Таран.

Проблеми сучасної політики

4. Зміна міжнародньої ситуації і наші позиції.

Немає жадних сумнівів: ситуація в Європі і в самому совітському союзі значно змінилась в цьому році. Ці зміни особливо яскраво відчуваємо ми, коли розглядаємо їх з погляду нашої української політики.

На ліпше чи на гірше складається для нас міжнародні відносини? Це цілковито залежить від того, чи поглибляться настрої що до бажання розподілу ССРСР, чи одсунуться якимись новими ускладненнями, вже чисто європейського характеру. Це залежить від того, чи порозуміються західні держави між собою, чи довга післявоєнна ворожнеча буде продовжуватись, щоб привести кінець до нової світової катастрофи, ще гіршої за катастрофу 1914 року.

Перед небезпекою цієї катастрофи європейські політики роблять все від них залежне, щоб якогось порозуміння досягнути. Коли побачили, що не вдаються конференції світового масштабу, що ні Ліга Націй, ні Женевська конференція по розброєнню, ні Лондонська економічна не дали результатів, — повернулися вони до старих, суто дипломатичних методів, до часткових, вужчих порозумінь.

Які наслідки матиме пакт чотирьох держав, ще говорити рано. Ясно одне, що коли хоч частково ввійде він у реальне життя, вся ситуація в Європі радикально зміниться. Коли порозуміння буде знайдено між великими державами, спільна воля супроти СРСР знайдеться, бо як би не було велике «захоплення» п. Ерйо совітським раєм, глибока протилежність, ціла прірва відділяє два світа — конструктивний західній і східній — анархистичний, розкладовий, большевицький... Порозуміння західне-європейських держав і одночасне ступневе ослаблення СРСР, ясно, розігріє апетити щодо розподілу СРСР. Не одна Німеччина захоче пожитись на Сході: сфери економічного впливу, очевидно, будуть розподілені між різними державами. Де-хто думає, що, перелякані поширенням німецьких впливів на Сході, інші держави покладуть на ці наміри німців своє veto і заборонять акцію. Ми ж гадаємо, що коли до того прийде, економічні інтереси на Сході у всіх знайдуться, а в цій конкуренції держав буде одинокий порятунок всіх поневолених народів був. Росії, які, не маючи своєї вистачаючої організованої сили, тільки завдяки цій конкуренції й зможуть захистити свої права і відновити свою державність серед того нового хаосу, до якого таки прийде незабаром на Сході.

Це перспективи, але вже в сучасному міжнародньому житті ми сконстатували в попередніх наших статтях поважні начеб-то зміни: 1) Німеччина, найліпший і незамінимий друг СРСР, — його покидає, або й покинув; 2) непримиримі, здавалося, вороги СРСР, як Франція та її ближчі союзники на Сході, поклали з СРСР пакти та маніфестують свою буцім-то приязнь з ним.

Перед цими фактами повстає питання, як ми, українці, як уряд УНР мусить реагувати на ці нові зміни?

До останнього часу і протягом років УНР і його представники, оскільки вони провадили якусь політику на Заході, оскільки вони шукали зближення, порозуміння на міжнародньому ґрунті, працюючи серед всіх держав і народів, які можуть мати щось спільного з Україною, найбільше уваги звертали на ті народи, що по своїм настроям легше могли нас зрозуміти. Політика уряду У. Н. Р. своїм основним, кардинальним завданням уважала протягом років і вважає нині боротьбу проти Москви за визволення України. Отже Франція і її східні союзники найбільше могли нас зрозуміти. Одні через те, що були антибольшевицями, другі ще й з огляду на те, що в найменшій мірі бажать відновлення «єдиної й неділимої» Росії. Не тільки серед цих держав, але так само й серед громадської opinio, наприклад, Англії, Італії, навіть далекої Японії, знаходили ми ті чи інші симпатії до відновлення української державности.

І найбільш ворожою й холодною до нас протягом років була Німеччина. Ми присвятили цілу статтю взаємовідношенням Німеччини й СРСР, і згадали про те, як ми скрізь реагували на цю політику, систематично на міжнародньому терені протестуючи проти допомоги, яку Німеччина з такою послідовністю давала совітам, і спеціально організації та озброєнню їх армії.

Захоплена чисто русофільською політикою, Німеччина в ці роки коли й цікавилася українською справою, то в дуже специфічний спосіб. Це тема досить дражлива і ми згадаємо тут тільки промову в польському сеймі 3 листопада 1932 року, яку виглосив голова УНДО д-р Д. Левицький, і в якій він недвозначно дав зрозуміти, що українці не мусять бути зняряддям чужої політики, яка прагне їх використати, щоб пошкодити своїй сусідці. Позитивного програму лідер УНДО не знайшов в тодішній німецькій політиці.

Нині ця ситуація начеб-то змінилася. Одвічальні політики сучасної Німеччини виступали не тільки з антисовітськими заявами, але й з заявами, прихильними до відновлення незалежності України. Німеччина буцім-то повертається, що-до України, на давніші свої, старі позиції, коли їй закидали, що вона «вигадала Україну».

Неясний нам ще її програм в українській справі, але негативну, так мовити, сторону німецької політики, те, що вони розійшлися з СССР, ми вважаємо, безперечно, фактом позитивним для нас. Що-до конструктивного програму німців, то оскільки ми вважаємо не реальними й не здійсними без нової руїни Європи всі ті плани чи поголоски що-до здійснення німецької «соборности» за рахунок всіх їх сусідів, — остільки їх стремління одержати різні економічні компенсації на Сході можуть бути значно більш реальними при умові їх порозуміння в цій справі як з державами Заходу, так і з тими, що являються справжніми, законними речниками різних поневолених народів в СССР.

Погертаючись телер до другої зазначеної нами зміни у міжнародній політиці, а саме до нової східньої політики Франції та її блищих союзників, мусимо зазначити тільки одне: ця зміна повинна відбитися на нашому поступованні тільки в той спосіб, що ми маємо не тільки зберігти наші старі стосунки з суспільством цих народів і держав, а й по можливості активізувати їх. Ми гадаємо, що це була певного рода наша помилка, коли в часи по-рапальські не підтримували ми більш систематичного контакту з Німеччиною, не досить дбали про збереження старих зв'язків: свої ідеї треба завжди одстоювати в світі, і не тільки перед своїми прихильниками.

Українські політичні діячі не мають права навіть серед найгірших обставин поривати тих зв'язків, які вони встановили і які мають завжди величезне значіння для долі їх народу.

Пакт Франції чи Польщі, чи Румунії, чи Чехословаччини з нашими ворогами нам прикрий. Це — безперечно. Але як ми вже це докладно з'ясували в статті про «Папірового тріумфатора», ці акти мають, властиво, дуже ефемерне значіння. По-друге, принаймні в де-яких країнах, вони були складені з огляду на дійсно трудні міжнародні обставини, і ми не завжди маємо певність, що підписувалися ці пакти з таким самим натхненням, як це робив п. Еріо. Ми знаємо, що навіть в країні останнього цей підпис не всіми був зустрінутий з ентузіазмом: одні плескали, другі мовчали («поживемо — побачимо»), а п. Тардье, нині голова опозиції, вчора голова уряду, рішуче підняв свою руку — проти пакту.

Симпатії до нової країни на міжнароднім полі створити не легко, а ці симпатії до України ми тут знайшли. Може ті люде, що полюбили Україну, не керують життям Франції, але вони численні й ширі в своїй приязні. Не дивлючися на традиційну дружбу франко-російську, підсилена тим, що в Парижі опинився увесь цвіт Росії від великих князів, царських вельмож, як граф Коковцев, послів і дипломатів аж до лівого крила на чолі з Мілюковим та Керенським, ми тут знайшли собі твердий ґрунт. Від таких відносин не зрікаються, а навпаки в нашому становищі треба дбати про їх посилення. Політика сьогоднішнього дня не може определювати взаємовідносин двох народів, що завжди мають десь глибші коріння в серцях людей.

А по-за політичними міркуваннями існує ще й сантимент, що грає завжди величезну ролю в політиці; по-за розумінням важливости ролі Франції в Європі існує ще й почуття вдячності за гостинність, бо-ж таки в Парижі ми мали можливість розвивати свою діяльність, а на фабриках і на різних установах французьких наші люде знайшли собі притулок і змогли перебути ці лихі для нас часи.

Ні в якому разі не повинні ми і не можемо ми під впливом подій дня ослаблювати наші стосунки з цією країною. Наша праця мусить охоплювати властиво всі держави, але в першу чергу ті, що саме підписали 15 липня пакт чотирьох, чотирі великі держави Заходу, від порозуміння, чи навпаки—розходження яких у великій мірі залежить і наше майбутнє. Ми мусимо звертати якнайбільшу увагу на інформацію Англії, що взагалі мало має симпатій до «єдиної неділимої» і легко б зітхнула, коли б Україна, Кавказ і Туркестан стали незалежними. Нині і совітофільські тенденції в Англії значно ослабли, і поле для нашої праці, для української пропаганди є чистим. Роля-ж Англії, при розрішенні справ східних, — нема чого говорити, — буде колосальною.

Значно складніша ситуація в Італії. Ближчим, безпосереднішим є інтерес цієї країни до відновлення незалежности України, до зближення економічного та політичного з державами Чорного моря. Цей інтерес економічний є остільки великим, що Італія, дбаючи й за сьогоднішній день, боїться й на мент відірватися від нашого вугілля і кавказької нафти... В італійській політиці до-фашистській, і в політиці її сучасного вождя, Мусоліні, є занадто багато зігзагів, цих італійських *combinazioni*, щоб що політику можна було так легко збагнути. Новий пакт «дружби» з ССРСР, як це підкреслили італійські газети, нічого, властиво, нового не вносить: «дружба» й раніше існувала. Але ми чомусь у цю «дружбу», нехай нам вибачать італійці, не дуже віримо: огонь і вода якось не йдуть між собою в парі. Інші відносини, інші настрої відчуваємо ми в політиці — завжди суто національній — Італії. Ясно одне: італійці у всякому разі не вважають, що прийшов вже час зривати грушу, вони думають, що ще рано реалізувати ті плани, які висунула Німеччина, властиво її справжній речник в закордонній політиці—Алфред Розенберг. ССРСР хай ще далі підгниває, груша нехай дозріє, час ще прийде її зривати.

Тяжко слухати в час, коли мільйони наших людей вмірають з

голоду, як хтось говорить з притиском про свою «дружбу» з нашими катями. Але той переможе, у кого міцніші нерви. Мусимо терпіти. Мусимо дбати про те, щоб громадська й урядова опінія Італії добре були про нас поінформовані.

Таким чином, нова міжнародня ситуація в Європі скорше поширилася, ніж змінила наші завдання, принаймні що-до великих держав Заходу. Ну, а що-до ближчих наших сусідів? Як мусять відбитися ці пакти на наших відносинах? Про це слід поговорити окремо, але можемо наперед сказати, що старих позицій і тут ми не мусимо міняти. Навпаки, саме нові події як в Європі, так і в ССРСР всю нашу попередню позицію виправдують.

Олександр Шулгин.

До п. Едварда Еріо.

*Одвертий лист прсф. Української Господарської Академії в
Подєбрадах О. І. Бочковського.*

Високоповажаний пане!

Ваш шлях до Москви цим разом вів через Україну. Ви переїхали вздовж цієї долею трагічно переслідуваної країни, але ви її не бачили. Лише цим я можу пояснити собі те захоплення, з яким ви говорите в Києві та Харкові про досягнення большевицького ладу. Ви раділи, що не помилялися, коли перед одинадцяти роками передбачали це у своїй книзі про ССРСР, написаній на підставі особистих вражіннь з першої вашої подорожі до дивовижної країни «серпа й молота».

А проте ви фатально помилялися в оптимістичній оцінці совітського суспільного будівництва не лише тоді, але й особливо тепер. Коли могли прилюдно захоплюватися досягненнями большевизму в країні, що саме конає в агонії, до тла виснажена божевільними експериментами та сектантським маняцтвом московської червоної диктатури.

Адже-ж у той самий час, коли ви опинилися на совітській Україні, в Європі алярмується громадська думка на захист загибаючої совітської України, а в Парижі на міжнародній конференції II Інтернаціоналу українські соціалістичні партії звернулися із прилюдною заявою до міжнароднього пролетаріяту, закликаючи його до масового протесту проти руйницької політики совітської окупантської влади в Україні, що прямує до винищення українського народу.

Звичайно. Ви цього жаху сучасного стану в Україні не бачили, як не бачило перед вами цих нелюдських страждань у ССРСР чимало

*) Передруковуємо цього листа з «Діла» ч. 236 з 9 вересня с. р. Оригінал листа було автором надіслано на адресу п. Еріо до Ліону, а текст його мав появитися тако-ж в одній швейцарській часописі французькою мовою.

видатних європейців, що відвідали цей большевицький «мертвий дім». Така вже дивна доля цих очевидців: не бачити безпросвітнього одчаю совітської дійсності та захоплюватися планетарними фантазмагоріями червоної Москви.

«Треба працювати для дітей — казали ви в Києві, — щоб «вони не мусіли так страждати, як ми». Чи можна щось заперечити проти цих слів?!

А проте, якою кривавою іронією бренять вони в совітській Україні, де батьки з голоду вбивають своїх дітей і де діти на послугах ГПУ — видають власних батьків у руки большевицьких катів, де села масово вмірають від голоду та пошестей; де смерть є останньою надією мільйонів, виведених московським окупантом за дужки життя!

В столиці совітської України — в Харкові — вас мала вітати, як пишуть часописи, юрба захопленого населення, не вважаючи на страшну зливу. Не знаю, хто вас, високоповажаний пане, зітав у Києві та в Харкові. Знаю тільки, що це не був «вох рорлі» большевицьким наїздником скатованої та зрабованої України. Щоб почути справжній голос українського народу ви мусіли б об'їхати та побачити виміраючі села України; ви мусіли б побувати на Соловках та засланнях совітської держави; ви мусіли б відвідати тюрми та льохи большевицької люджерної ГПУ, — бо там передовсім можна почути живий голос замученого й скатованого червоними катами українського народу.

Ви мусіли б, відтак, обдивитися всі кладовища, а то просто й рови, де закопані тисячі розстріляних або звірськи замучених большевиками українських інтелігентів, селян, робітників, що вірні національній традиції боротьби за волю, воліли накласти своїми головами, ніж скоритися, визнати совітське ярмо над своєю батьківщиною.

Уявіть собі, високоповажаний пане, що всі ці живі та мертві жертви большевицького терору, єдиним злочинем яких була любов до рідного краю й відданість до власного народу, уявіть собі, кажу, що всі вони вийшли б гуртом вам назустріч. Не знаю, чи досить було б простору Києва та Харкова, щоб вмістити й обняти цей понурий похід. Побачивши їх та почувши історію їхніх страждань і мук (вони напевно здивували б старого Данта), — ви леве чи мали б відвагу говорити з таким захопленням про досягнення й надбання совітського ладу. Бо чого варті всі ці большевицькі гіганти, зразкові комуні, колхози й т. д., коли вони збудовані ціною такого нечуваного жорстокого терору, жахливих жертв, скатованих і замучених на смерть! Чого вони варті, всі ці технічні надбання й п'ятилітки, які колишній шпихлір Європи довели до стану жахливого голоду та людодства. Ось через що, високоповажаний пане, ваші слова похвали й захоплення з приводу большевицьких досягнень в Україні є страшною наругою, нечуваною хулою перед трагічним маєстатом сучасної неволі українського народу.

Бо-ж хвалити большевизм в совітській Україні тепер, коли цей нещасний край корчить в предсмертній агонії голодної

епідемії, коли Москва скасувала вже рештки політичної її автономії, коли московський намісник у Харкові, — П о с т и ш е в , — відверто веде протиукраїнську кампанію, коли Українська Академія Наук, яку ви відвідали в Києві, остаточно розгромлена, коли започаткований нею словник української мови уважається контрреволюційним замахом і державною зрадою, коли навіть у к р а ї н с ь к и й к о м у н і з м є під сумнівом, а провідні українські большевики, душею й тілом віддані ідеям московської революційної науки, як, напр., видатний пролетарський письменник — Х в и л ь о в и й , або старий спієробітник Леніна — М. С к р и п н и к , мусять д е м о н с т р а т и в н и м с а м о г у б с т в о м протестувати проти масової й насильної «деукраїнізації» України совітською Москвою, — повторюю, хвалити й захоплюватися серед таких обставин режимом кривавої диктатури Сталіна в Україні — це щось так неймовірно жахливе, для чого немає назви й чого і нічим не можна виправдати!

Але совітська Україна, закута в кайдани большевицької неволі, виснажена у протимосковській боротьбі, вона мовчить, безсила вже до прилюдного протесту, або бодай до розпучливого сигналу — СОС. Одначе не сміють мовчати ті, хто на волі, по-за межами совітського божевільного дому. Свідомість цього обов'язку спонукала мене, українського публіциста, до написання вам, високоповажаний пане, цього одвертого листа.

Ваша батьківщина має заслужену традицію каменяря й оборонця визвольних прямувань поневолених народів. Ваш великий земляк В о л ь т е р справедливо сказав, що «У к р а ї н а все п р я м у в а л а д о в о л і». Так, це правда. В цім власне провідна ідея української історії. За це саме Україну все розпинали її вороги. За це люто катують український нарід тако-ж большевицькі окупанти. Тому то кожне ваше слово похвали чи захоплення зміцнить їхній кривавий режим в Україні, буде новим цвяхом у домовину визвольних прямувань заживо похованого українського народу.

Вся ваша дотеперішня наукова, літературна, громадська й політична діяльність, високоповажаний пане, свідчить про те, що ви завжди боролися на боці с в о б о д и . Це є власне той фронт, на якому Україна кривавиться розпучлив від світової війни. Саме тепер Москва зводить з нею останній свій порахунок, розпинаючи люто Україну на хресті національно-визвольних її змагань. Не може бути двох думок про те, що в цьому історичному двобої симпатії культурного світу мусять бути на боці задушеної України, а не совітської Москви. Не можу уявити собі, шс прихильник і каменярь нової Європи захоче бути хочаб принагідним спільником Москви в її кривавому погромі України...

Прошу прийняти, високоповажаний пане, вислів моєї правдивої пошани до вас

О. І. Бочковський.

Прага. 5. IX. 1933.

Хроніка.

З життя укр. еміграції.

У Польщі

Заложення відділу Н. Ц. К. в Сьроді. 25 травня с. р. зібралися українці з околиць Сьроди на Познанщині до одної хати з метою вшанувати день смерті бл. п. С. Петлюри.

Заспівали разом «Ще не вмерла Україна» та «Покинь мій синочку ридати» її кілька годин провели разом у споминах про останню визвольну боротьбу та покійного Головного Отамана; закінчилися збори співом вічної йому пам'яті.

Цього дня, для більшого вшановання пам'яті С. Петлюри, було також заложено відділ Українського Центрального Комітету в Польщі, до якого записалося 13 чоловік. На голову відділу обрано п. В. Остапчука, а на секретаря п. Г. Добровольського.

Сумус козацька дуна, але серце ще рветься до бою за волю батьківщини, і цього дня, після зборів, співали зібрані ще багато бойових пісень.

На прощання побожали всі один одному на другий рік у цей день служити вже бойову намахиду, на яких замість сліз козачих потіслаб сторіками кров ворожка...

В Китаю

— Українське життя в Шанхаї. Як відомо, Українська Громада м. Шанхаю, що мала свій осідок на території французької концесії й статут якої було затверджено відповідними чинниками, була несподівано зачинена без пояснення причин. Це почуваючи за собою жадної

вини, крім хіба тієї, що Громада була справді українською організацією, Рада Громади довго пробувала довідатися, які саме були причини для закриття української організації в той час, коли на території концесії вільно існують різні ультра-чорносотенні, безшабашні мословські організації. І ось після довгих переговорів нарешті почальник концесійної поліції повідомив голову Громади листом ч. 561 з 12. VI б. р., що громаду зачинено за слідуюче: 1) За тасуне преіменсування Громади в Клуб; 2) за організацію свят та зборів без дозволу на те поліції; 3) за скарги сусідів на шум в помешканні Громади до півночної години; 4) за те, що на чолі Громади стоїть українсько-американський підданець. Оце й все.

У відповідь на це Рада домагасться відчипнення Громади, бо ніякого перейменування Громади на Клуб в дійсності не було, як рівно-ж не було ніяких неслгалних зборів. Усі збори, які мали місце, відбувалися на підставі затвердженого владою статуту. Ніякого порушення спокою не було й скарги на це базуються фактично не на порушенні спокою тих росіян, які живуть наввруги Громади, а на їхній безсилій злобі, викликаній тим фактом, що над Громадою висів український прапор та що помешкання винайняте на голову Громади — американського громадянина, й через це не підлягаючому ніяким трусам ні ревізіям. Бічними шліхами було виявлено, що до урядів сипалися доноси на Громаду і в германофільстві, і в большевизмі, й в усіх смертних гріхах. Хто робив ці доноси — теж відомо. Москалі пустили в рух всі їхні впливи, щоб закрити нена-

випу ім Українську Громаду. Допомогали закриттю Громади й землячки-малороси та прихильники ширкового царя, який випускає відозви до українців Далекого Сходу, щоб йшли під його високу руку відбудувати «єдиною-недсаіміую».

Громаду зачинено, але вона не здається й шукає шляхів для побороення інтриг і розкриття кому слід очей на те, що дозволяють собі розперезані росієне. Громада могла-б вільно перенестися на територію інтернаціональну, але з наведених мотивів вирішила вона цього не робити, а подати нове прохання до французького консула про затвердження нового статуту Громади. Як це кінчиться — не відомо ще, однак треба сподіватися що Громада свого таки доб'ється.

(В ч. 26-27 «Тризуба» від 9-го липня 1933 р. ми повідомляли про те, що в справу закриття Громади в Шанхаю втрутилася Головна Еміграційна Рада, яка звернулася до міністерства закордонних справ Французької республіки з спеціальним листом).

* * *

В зв'язку з напихидою по бланку С. Петлюрі 25-го травня с. р. і сходинами, призначеними для вшанування його пам'яті, на другий же день московська преса вчинила донос про «таємні сходини», про те, що українці — це німецькі та австро-угорські шпигуни, що приїхали в заплomboваному вагоні й т. п. Можливо, що ця безсовісна брехня, а може й що инше вилинуло на відповідних чинників і 27 травня у де-кого з українців переведено труси, які не дали ніяких наслідків. Переводили трус осібіяки, які говорили на «чистійшем московськомъ нарѣчій». Все, що було забрано, було згодом повернено з поясненням: «вибачте, але на вас був донос».

Не дивлячися на московські інтриги пропаганда нашої справи в великому інтернаціональному місті Шанхаю ведеться й буде невпинно вестися. Не допоможуть росіянам ні наклепи, ні писани-

на в газетах, ні користування послугами затурканих малоросів. Література про Україну на чужих мовах, що її надсилають до Шанхаю, робить колосальні послуги. Хто читає цю літературу, кождому стає ясно, що ми поважні вороги «єдиної», що хосіовські байки про обласний рух є страусовий спосіб заховувати голову в пісок, що український національний рух має будучину й через не він заслуговує на те, щоб до нього уважно гридидлятися. Як би ми мали можливість заснувати тут пресовий орган, — наша справа могла б дуже посунутися вперед, але про це другим разом.

Шанхаєць.

ГОЛОД.

До редакції «Тризуба» принесено листа, який тільки що прийшов з Київга до одного з наших емігрантів. Подасмо часитну цього листа, що торкається голоду.

«... Я мав колись три з половиною десятини землі й хату. В 1930 р. большевики у мене забрали 32 п. хліба, не залишивши мені ані дзернятка, а в 1931 р. забрали землю, залишили тільки чверть гектара коло хати. Зовноб і на цьому шматочку ще можна прожити, коли б торік не забрали у мене 35 пуд. картоплі, 2 п. жита, 1 п. гречки, 1 п. вівса й коло нуда проса. З лютого місяця живемо без яких будь жирів, а з березня до липня — одна юшка з шавлем, кропивою та лободою. Це вся їжа, і при тому майже зовсім хліба не бачили три з половиною місяці...

Як не допоможеш, то слідуючу зиму не переживу, бо вже ноги поухли...

Урожай добрий, але наступаюча зима нас тако-ж лякає голодом, бо немає кому збирати, так як від голоду померло в Україні не менше 7 міліюнів народа, та по тюрмах гниють те-ж міліюни. Тому зараз всі майже заводи й установи припинили роботу і подалися на уборку хліба...

Ти може думаєш, що в нас голод через неврожай? Ні! Врожай

був гарний в минулому році...

Дуже наш народ український багато вистрадав, особливо в цей рік, і ще буде страждати багато, а як живуть як піколи не жили. Про це можна багато писати. У них немає ні одного голодного і ні одного трупа на вулицях їхнього не знайдеш. На вулицях і по базарах Києва все українські трупи».

Протести в Галичині проти большевицьких залиць в Україні.

В Заліщиках відбулося протестаційне віче, яке винесло таку резолюцію: «Зібрані на вічу в Заліщиках громадяне заліщицького повіту протестують проти звірського панування червоних окунантів з Росії над українським народом на Україні за Збручем, висказують йому глибоке співчуття і взивають всі українські національні організації світу об'єднатися до боротьби з комуністичною агітацією».

В Глуховичах, Львівського повіту, відбулося протестаційне віче з приводу жахливих подій в Україні. По кількох рефератах ухвалено протестаційні резолюції.

З трагедії на Дністрі.

Букарештянська газета «Наша Рвчъ» в останніх своїх числах подає такі страшні випадки большевицької розправи на Дністрі з українськими втікачами, які рішались покинути все й перейти до Румунії.

«Минулого тижня ми повідомляли про випадок, коли одна родина біженців перейшла через Дністро у різних місцях. При цьому син був поранений у живіт і відправлений до міського шпиталю.

Згадується, що з біженцями був ще один хлопець 9-ти років, якого батьки, переполошені стріляниною, згубили ще на совіському березі. Про долю нещасної дитини батьки нічого не знали.

Три дні тому до нашого берега прибило хвилями труп дитини, який пограничники витягли з во-

ди. Про це зараз-же повідомили поліцію, а ця остання повідомила батька-біженця. Пішли до Дністра. Але трупи дитини був так змасакрований, що батько вагався признати в ньому свого сина. Трупи відправлено до моргу.»

Большевицькі кати не тільки змасакрували беззахистну дитину, але й кинули її до Дністра.

«Проти Васілеуц мала місце нова трагедія на Дністрі. Група з трьох біженців намагалася переплисти на наш бік. Совітські пограничники відкрили по них стрілянину з кулеметів. Один з біженців був ранений і втопився у Дністрі. Другий вернувся на совітський берег, але тут-же на березі був пристрілений з рушниці большевицьким пограничником. Третьому біженцеві пошало добратися до нашого берега, але він був тяжко поранений. Наші пограничники його підбрали й відправили до лікарні в Ішник. Відбувалася вся ця трагедія вдень, о 4-й годині по обіді».

— «Жахлива драма розігралася на Дністрі проти севтора Ракаєц-Пургари. Чотирі біжінці, за якими гналася большевицька кіннота, кинулися до Дністра, намагаючись переплисти на наш берег і таким чином врятуватися від погоні.

Совітські пограничники відкрили по них стрілянину й забили всіх чотирьох втікачів. Трупи їх лізли на дно».

— «Вночі, біля прикордонного пункту Азора намагався переправитися на румунський берег один біженець. Совітська сторожа відкрила по ньому стрілянину. Румунська сторона відповіла на що стрілянину. Стрільянина тривала більше п'яти хвилин.

Раненого біженця підбрали вже на румунському боці й зараз-же відправили до лікарні в Оргеїв. Не приходячи до пам'яті, нещасний помер. Ніяких документів при ньому не знайшли. Під час стрілянини був забитий один совітський пограничник».

— «Біля прикордонного пункту Типова, совітська сторожа зауважила біженця, який переправлявся на румунський берег, і від-

крила по ньому шалену стрілянину.

Не зважаючи на те, що біженець був поранений, він все-ж таки переправився через Дністро. Раненого відправили до лічониці в Орґеїві. Це Кость Осадевич, йому 25 років».

Не забувайте скла-дати пожертви для рятування тих, хто вмирає з пазурів голодної смерті, хто проскочив Дністровську смугу смерті і кого можуть перекинути назад в Україну, як що їм не буде

забезпечене утримання з боку українських організацій в Румунії. Дамо по-троху, але всі, і ми врятуємо тисячі наших братів. Закладаймо негайно комітети рятування втікачів та організуймо збірви.

Пожертви належить посилати на адресу Українського Донового Комітету в Румунії, а саме:

COMITETUL UKRAINIAN
Strada Delca-Veche, 45
Bucarest, IV.
ROMANIA.

Зміст.

Париж, неділя, 17 вересня 1933 р. — ст. 1. Пам'яті сотника Івана Горбатенка — ст. 4. Проблеми сучасної Шолітики, 4 — ст. 6. До п. Едварда Ерію, одвертий лист проф. О. І. Бочковського — ст. 10. Хроніка. З життя української еміґрації: У Польщі — ст. 13. У Китаю — ст. 13. Голод — ст. 14. Протести в Галичині проти большевицьких злуцань в Україні — ст. 15. З трагедії на Дністрі — ст. 15.

КУРСИ УКРАЇНОЗНАВСТВА

при Українській Господарській Академії в Подєбрадах — ЧСР. Мета курсів: дати позаочною методою навчання систематичне знання, необхідне кожному свідомому українцеві.

На курсах викладатимуться: історія України, українська мова, історія української літератури, українська культура, фізична географія України, економічна географія України, історія українського громадського руху XX ст., націологія.

Для викладів на курсах запрошено видатних фахівців, професорів високих шкіл.

Курси триватимуть 3 семестри.

Після скінчення курсанти дістануть належні дипломи.

За інформаціями звертатись: Ukrajinska Hospodarska Akademie, Podėbrady, Tchecoslovaquie.

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris-V
Tél. Danton 80-03.

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.

Редатус — Комітет.

Адміністратор: Іл. Косенко

Le Gérant: M-me Perdrizet.